

Dedicated in memory of David Wicks ז"ל by his loving family

דברים פרק כז

(א) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הָעָם לֵאמֹר שְׁמַר אֶת כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם : (ב) וְהָיָה בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבֹרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמַתְךָ לְךָ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת וְשָׂדֶת אֶתְּךָ בְּשֵׂיִד : (ג) וְכִתְבֶּתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֶבֶר־לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ אָרֶץ זָבַת חֶלֶב וַיְדַבֵּשׁ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יִקְנֶה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ : (ד) וְהָיָה בְּעֶבְרָתְךָ אֶת הַיַּרְדֵּן תִּקְיִמוּ אֶת הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהַר עֵיבֵל וְשָׂדֶת אוֹתָם בְּשֵׂיִד : (ה) וּבְנִיתָ שָׁם מִזְבֵּחַ לִיקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים לֹא תִנְיֹף עֲלֵיהֶם בְּרִזָּל : (ו) אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת מִזְבֵּחַ יִקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ וְהָעֵלִיתָ עָלָיו עֹלֹת לִיקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ : (ז) וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׂמַחְתָּ לִפְנֵי יִקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ : (ח) וְכִתְבֶּתָּ עַל הָאֲבָנִים אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בָּאֵר הַיָּטִב : ס (ט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִסְכַּת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נְהִייתָ לְעַם לִיקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ : (י) וְשִׁמַּעְתָּ בְּקוֹל יִקְנֹךְ אֱלֹהֵיךָ וְעָשִׂיתָ אֶת מִצְוֹתָיו וְאֶת חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה הַיּוֹם : ס (יא) וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר : (יב) אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרְךָ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִזִּים בְּעֶבְרָתְךָ אֶת הַיַּרְדֵּן שְׁמַעוּן וְלוֹי וַיהוּדָה וַיִּשְׁשָׁכָר וַיִּזְסַף וּבְנֵימֵן : (יג) וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבֵל רְאוּבֵן גַּד וְאֲשֶׁר וַזְבוּלֹן דָּן וְנַפְתָּלִי : (יד) וְעַנּוּ הַלְוִיִּם וְאָמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם : ס (טו) אַרְוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסַּכָּה תוֹעֵבַת יִקְנֹךְ מַעֲשֵׂה יְדֵי חָרָשׁ וְשֶׁם בְּסִתְרָה וְעַנּוּ כָּל הָעָם וְאָמְרוּ אִמֵּן : ס (טז) אַרְוֹר מִקְלָה אָבִיו וְאִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (יז) אַרְוֹר מִסִּיג גְּבוּל רַעְהוּ וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (יח) אַרְוֹר מִשְׁגָּה עֹר בְּדָרְךָ וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (יט) אַרְוֹר מִטָּה מִשְׁפָּט גֵּר יְתוֹם וְאִלְמָנָה וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כ) אַרְוֹר שִׁכְבַּ עִם אִשְׁתׁ אָבִיו כִּי גֵלָה כְּנָף אָבִיו וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כא) אַרְוֹר שִׁכְבַּ עִם כָּל בְּהֵמָה וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כב) אַרְוֹר שִׁכְבַּ עִם אֶחָיו בֵּת אָבִיו אוֹ בֵּת אִמּוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כג) אַרְוֹר שִׁכְבַּ עִם חֵתְנָתוֹ וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כד) אַרְוֹר מִכָּה רַעְהוּ בְּסִתְרָה וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כה) אַרְוֹר לִקַּח שֹׁחַד לְהַפְּוֹת נַפְשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן : ס (כו) אַרְוֹר אֲשֶׁר לֹא יָקִים אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת אוֹתָם וְאָמַר כָּל הָעָם אִמֵּן :

רש"י

(א) **שמור את כל המצוה** - לשון הווה גרדני"ט בלע"ז (בעאבאכטענד) : (ב) **והקמות לך** - בירדן ואחר כך תוציא משם אחרות ותבנה מהן מזבח בהר עיבל נמצאת אתה אומר ג' מיני אבנים היו שנים עשר בירדן וכנגדן בגלגל וכנגדן בהר עיבל כדאיתא במסכת סוטה (ל"ה) : (ח) **באר היטב** - בשבעים לשון : (ט) **הסכת** - כתרגומו : **היום הזה נהיית לעם** - בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית : (יב) **לברך את העם** - כדאיתא במסכת סוטה (לב א) ששה שבטים עלו לראש הר גריזים, וששה לראש הר עיבל והכהנים והלוויים והארון למטה באמצע הפכו לויים פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו' ואלו ואלו עונין אמן. חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה ואומרים, (פסוק טו) ארור האיש אשר יעשה פסל וגו' וכן כולם עד (פסוק כו) ארור אשר לא יקים : (טז) **מקלה אביו** - מזלזל לשון ונקלה אחיך (לעיל כ"ה, ג) : (יז) **מסיג גבול** - מחזירו לאחוריו וגונב את הקרקע לשון והוסג אחור (ישעיה נט, יד) : (יח) **משגה עור** - הסומא בדבר ומשיאו עצה רעה : (כד) **מכה רעהו בסתר** - על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן י"א ארורים יש כאן כנגד י"א שבטים וכנגד שמעון לא כתב ארור לפי שלא היה בלבו לברכו לפני מותו כשברך שאר השבטים לכך לא רצה לקללו : (כו) **אשר לא יקים** - כאן כלל את כל התורה כולה וקבלוה עליהם באלה ובשבעה :

רמב"ן

(כו) **אשר לא יקים את דברי התורה הזאת** - כאן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבעה, לשון רש"י. ולפי דעתי, כי הקבלה הזאת, שיודה במצות בלבו ויהיו בעיניו אמת ויאמין שהעושה אותן יהיה לו שכר וטובה והעובר עליהן יענש, ואם יכפור באחת מהן או תהיה בעיניו בטלה לעולם הנה הוא ארור. אבל אם עבר על אחת מהן, כגון שאכל החזיר והשקץ לתאוותו או שלא עשה סוכה ולולב לעצלה, איננו בחרם הזה, כי לא אמר הכתוב אשר לא יעשה את דברי התורה הזאת, אלא אמר אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות, כטעם קיימו וקבלו היהודים (אסתר ט כז). והנה הוא חרם המורדים והכופרים : ובירושלמי בסוטה (פ"ז ה"ד) ראיתי, אשר לא יקים, וכי יש תורה נופלת, רבי שמעון בן יקים אומר זה החזן, רבי שמעון בן חלפתא אומר זה בית דין של מטון, דמר רב יהודה ורב הונא בשם שמואל על הדבר הזה קרע יאשיהו ואמר עלי להקים, אמר רבי אסי בשם רבי תנחום בר חייה למד ולימד ושמר ועשה והיה ספק בידו להחזיק ולא החזיק הרי זה בכלל ארור. ידרשו בהקמה הזאת, בית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה הרי זו ארור, וזה קרוב לענין שפירשנו : ואמרו על דרך אגדה, זה החזן, שאינו מקים ספרי התורה להעמידן כתקן שלא יפלו. ולי נראה, על החזן שאינו מקים ספר תורה על הצבור להראות פני כתיבתו לכל, כמו שמפורש במסכת סופרים (יד יד) שמגביהין אותו ומראה פני כתיבתו לעם העומדים לימינו ולשמאלו ומחזירו לפנינו ולאחריו, שמצוה לכל אנשים והנשים לראות הכתוב ולכרוע ולומר וזאת התורה אשר שם משה וגו' (לעיל ד מד), וכן נוהגין :

יהושע פרק ח**רש"י**

(ל) **אז יבנה וגו'** - פרשה זו כתובה מוקדם ומאוחר שמיום שעברו את הירדן עשה כן: (לב) **ויכתב שם על האבנים** - הן הנה האבנים האמורים למעלה לאחר מעשה זה קפלו הסיד מעליהם והביאו הגלגל: (לג) **לברך את העם ישראל בראשונ'** - להקדים ברכו' לקללו' ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכ':

(ל) **אז יבנה** יהושע מִזְבֵּחַ לַיהוָה יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל: (לא) **כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּפִתּוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא הֵנִיף עָלֵיהֶן בְּרִזָּל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לַיהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים:** (לב) **וַיִּכְתֹּב שֵׁם עַל הָאֲבָנִים אֶת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לְפָנָי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:** (לג) **וְכָל יִשְׂרָאֵל וּזְקֵנָיו וְשֹׁטְרִים וְשֹׁפְטֵי עַמֲּוּדִים מִזֶּה וּמִזֶּה לְאַרְוֹן נֶגֶד הַכְּהֻנִּים הַלְוִיִּם נִשְׂאֵי אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה כִּגְרָא כְּאֲזָרַח חֲצִי אֶל מוֹל הַר גְּרִזִּים וְחֲצִי אֶל מוֹל הַר עֵיבָל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת הָעָם יִשְׂרָאֵל בְּרִאשֹׁנָה: (לד) וְאַחֲרָי כֹּן קָרָא אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכֹל הַפְּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה: (לה) לֹא הָיָה דְּבָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל קְהַל יִשְׂרָאֵל וְהַנְּשִׂיִם וְהַטָּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם:**

דברים פרק יא**רש"י**

(כו) **ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה** - האמורות בהר גריזים ובהר עיבל: (כז) **את הברכה** - על מנת אשר תשמעו: (כח) **מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום ללכת וגו'** - הא למדת שכל העובד עבודה זרה הרי הוא סר מכל הדרך שנצטוו ישראל. מכאן אמרו כל המודה בעבודה זרה ככופר בכל התורה כולה: (כט) **ונתתה את הברכה** - כתרגומו ית מברכיא, את המברכים: **על הר גריזים** - כלפי הר גריזים הופכין פניהם ופתחו בברכה, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו'. כל הארורים שבפרשה אמרו תחלה בלשון ברוך ואחר כך הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה: (ל) **הלא המה** - נתן בהם סימן: **אחרי** - אחרי העברת הירדן הרבה

(כו) **רֵאָה אֲנֹכִי נָתַן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:** (כז) **אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם:** (כח) **וְהַקְּלָלָה אִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְסִרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אֲנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרֵים אֲשֶׁר לֹא יְדַעְתֶּם:** (כט) **וְהָיָה כִּי יִבְיֹאֵד יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָתָּה בָּא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ וְנָתַתָּה אֶת הַבְּרָכָה עַל הַר גְּרִזִּים וְאֶת הַקְּלָלָה עַל הַר עֵיבָל:** (ל) **הֲלֹא הִמָּה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן אַחֲרַי דֶּרֶךְ מְבוֹא הַשְּׂמֶשׁ בְּאָרֶץ הַכְּנַעֲנִי הַיֵּשֵׁב בְּעֵרְבָה מוֹל הַגְּלִגָּל אֲצֶל אֱלוֹנֵי מִרְה:**

והלאה למרחוק. וזהו לשון אחרי. כל מקום שנאמר אחרי, מופלג הוא: **דרך מבוא השמש** - להלן מן הירדן לצד מערב. וטעם המקרא מוכיח שהם שני דברים, שננקדו בשני טעמים, אחרי נקוד בפשטא, ודרך נקוד במשפל והוא דגוש, ואם היה אחרי דרך דבור אחד, היה נקוד אחרי במשרת בשופר הפוך, ודרך בפשטא ורפה: **מול הגלגל** - רחוק מן הגלגל: **אלוני מורה** - שכם הוא, שנאמר (בראשית יב, ו) עד מקום שכם עד אלון מורה:

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.
Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.